

[REDACTED]

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/94/095/637
d.d. 22 maart 1994

Aan:

Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten
(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

Intern:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HMA
Archief

[REDACTED]

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

15/94

(Afgesloten 221400 MAR 1994)

Bosnië-Herzegovina

Canadese UNPROFOR-eenheden hebben binnen de 20km-zone rond Sarajevo Servische zware wapens ontdekt. Zoals bekend had de NAVO vorige maand met luchtaanvallen op stellingen rond de Bosnische hoofdstad bedreigd, tenzij de strijdende partijen hun zware wapens tot 20 km buiten de stad zouden terugtrekken. De Serviërs stellen dat zij in de mening verkeerden dat de betreffende wapenopslagplaats buiten de door de NAVO gedefinieerde zone ligt. Zij hebben echter maatregelen genomen om te voorkomen dat UNPROFOR de betreffende wapens in beslag zal nemen. In de praktijk lijkt de melding er echter op te wijzen dat de Serviërs de mogelijkheid van nieuwe aanvallen op Sarajevo open hebben willen laten. Dit vormt aanleiding om te betwijfelen of zij ook in bredere zin bereid zijn tot een constructieve opstelling inzake het vredesproces in Bosnië-Herzegovina.

Kroatië

De regering van de Krajina, de "Servische Republiek" in Kroatië, is het afgelopen weekeinde afgetreden. Vermoedelijk houdt dit ontslag verband met de presidents- en parlementsverkiezingen van december j.l. Zoals bekend behaalden de voormalig president van de Krajina, Babic, en zijn partij bij die verkiezingen een overwinning, maar werd, vermoedelijk door zware manipulatie van Babic's rivaal Martic, zijn verkiezing tot president in een tweede ronde doorkruist. Babic heeft inmiddels een informeel samenwerkingsverband gesloten met de extreem-nationalistische Radicale Partij. Daardoor wordt Martic, die geldt als een beschermeling van de Servische president Milosevic, in feite geconfronteerd met een hem vijandige meerderheid in het parlement van de Krajina. Het ontslag van de vorige regering wijst erop dat Babic c.s. overeenstemming hebben bereikt over de vorming van een nieuwe regering. Tegen deze achtergrond is niet ondenkbaar dat Babic, die vermoedelijk de meest populaire politicus in de Krajina is, maar nu reeds voor de tweede maal door Milosevic c.s. van het presidentschap van de Krajina is afgehouden, zelf premier zal worden. In dat geval wordt aangenomen dat de Krajina meer door confrontatie dan door consensus zal worden geregeerd.

Op 22 maart zal in de Russische ambassade in Zagreb een bijeenkomst plaatsvinden tussen vertegenwoordigers van de regeringen van Kroatië en de Krajina. Volgens de officiële bekendmaking zal worden gesproken over maatregelen die moeten leiden tot volledige beëindiging van de vijandelijkheden tussen beide partijen en over herstel van de economische banden tussen Kroatië en de Krajina. In de praktijk lijkt het weinig twijfel dat de besprekingen ook verband houden met de politieke toekomst van de Krajina. Met de overeenkomst met betrekking tot de vorming van een federatie tussen de Bosnische Kroaten en Moslims, en tot de vorming van een confederatie tussen die federatie en Kroatië zelf, staan niet alleen de Bosnische, maar ook de Kroatische Serviërs onder toenemende internationale druk om zich bij dit vredesproces aan te sluiten.

Zoals reeds eerder gemeld, gaan de VS en Rusland ervan uit dat de Krajina een onderdeel van Kroatië blijft, alhoewel met een hoge mate van autonomie. De politieke leiding van de Krajina heeft tot nog toe Kroatische voorstellen in die

[REDACTED]

richting afgewezen, maar vreest dat Milosevic in de huidige omstandigheden zou overwegen zijn steun aan de Krajina in te trekken in het kader van zijn pogingen een opheffing van de sancties tegen "Joegoslavië" te bewerkstelligen. De politieke leiding van de Krajina heeft benadrukt bereid te zijn de besprekingen op de Russische ambassade bij te wonen, maar niet de politieke toekomst van de Krajina te willen bespreken. Volgens Martić zou ook de Russische bemiddelaar Churkin hebben gesteld dat deze kwestie slechts in internationale fora kan worden beslist. Overigens zinspeelde Martić op de mogelijkheid dat de Krajina op korte termijn een referendum zou kunnen organiseren over haar politieke toekomst.

De Kroatische president Tudjman heeft de SG van de VN, Ghali, opgeroepen gewapenderhand de troepen van de Krajina te ontwapenen, maatregelen te treffen waardoor de natuurlijke hulpbronnen in de Krajina beschikbaar komen voor gebruik door Kroatië, en UNPROFOR te stationeren aan de internationaal erkende grenzen van het land. Deze pleidooien houden verband met het feit dat volgende week een beslissing moet worden genomen aangaande een nieuwe verlenging van het mandaat van UNPROFOR. De Kroatische regering dringt voortdurend aan op een actiever optreden van UNPROFOR teneinde de uitvoering van de mandaatsbepalingen af te dwingen. In dat kader protesteert Kroatië heftig tegen het feit dat het tot op heden onmogelijk is gebleken de terugkeer van de (Kroatische) vluchtelingen te bewerkstelligen en tegen het gebruik van (Kroatische) hulpbronnen door de Serviërs, met name de olievoorraden in de UNPA's-noord en -oost.

Overigens toonde Tudjman zich optimistisch over het vredesproces. Hij stelde te voorzien dat de Krajina uiteindelijk weer onder Kroatisch gezag zal worden gesteld. Tevens zei hij aan te nemen dat er een definitieve vredesregeling kan worden gesloten met betrekking tot Bosnië-Herzegovina, in welk kader de Bosnisch-Servische gebieden een "confederatie" met Servië zouden kunnen sluiten. De uitspraken van Tudjman zijn kennelijk bedoeld om de goede wil van zijn regering ten opzichte van het vredesproces in het algemeen, en de (con)federatie met de Bosnische Moslims in het bijzonder, te onderstrepen. Vooraf was sprake van enige twijfel of de Kroaten en Moslims, die blijk hebben gegeven van onverenigbare oorlogsdoelen, bereid en in staat zouden zijn de akkoorden daarover na te leven. Tevens lijken de uitspraken van Tudjman aan te geven dat hij hoopt dat een vermindering van de spanningen in Bosnië-Herzegovina de Kroatische regering speelruimte zal geven om meer aandacht te schenken aan oplossing van de problemen met betrekking tot de Krajina.

Volgens persberichten uit de Krajina heeft het Kroatische leger onlangs negentien tanks van het type T-55 verworven. Deze zouden afkomstig zijn uit de voorraden van het voormalige Oost-Duitse leger. De betreffende leverantie zou zijn geschied met goedkeuring van de Duitse autoriteiten en zou een beloning vormen voor Kroatische aanvaarding van de federatie tussen de Bosnische Kroaten en Moslims. Er is geen enkele aanleiding om aan te nemen dat het betreffende bericht juist is. Waarschijnlijk betreft het een poging van de Servische propaganda om aan te tonen dat het wapenembargo tegen Kroatië voortdurend geschonden wordt. Bovendien past dit bericht in de pogingen van de Serviërs om aan te geven dat Duitsland Kroatië in hoge mate van (militaire) steun voorziet.

Servië/Montenegro

Het afgelopen weekeinde is een nieuwe Servische regering benoemd. Premier is de zakenman Marjanovic, die nauwe banden heeft met de socialistische partij van president Milosevic. Ook andere belangrijke regeringsposten worden bezet door socialisten, in een aantal gevallen zelfs dezelfde personen als in het vorige kabinet. Zo behoudt minister van Binnenlandse Zaken Sokolovic, die in die hoedanigheid onder meer verantwoordelijk was voor het onderdrukken van protestacties van de oppositie, zijn functie. Het nieuwe Servische kabinet bevat geen

[REDACTED]

minister van Defensie, omdat de beide republikeinse ministeries van Defensie vorig jaar zijn opgeheven; defensie-aangelegenheden liggen nu exclusief op het terrein van de "Joegoslavische" federatie. Opmerkelijk is dat een aantal ondergeschikte ministersposten wordt bekleed door leden van de SK-PJ, die zich ziet als de erfopvolger van de vroegere Bond van Joegoslavische Communisten. In deze partij bekleedt de echtgenote van Milosevic een prominente positie. De regering werd goedgekeurd door de steun van een aantal oppositieleden, afkomstig uit het zich als democratisch bestempelende blok DEPOS. Zij hadden dit blok echter enkele weken geleden verlaten uit protest tegen de als autoritair beschouwde stijl van DEPOS-leider Draskovic.

Uit deze melding blijkt dat de Servische socialisten, die zoals bekend bij de verkiezingen van december j.l. net niet de absolute meerderheid in het parlement behaalden, erin geslaagd zijn in te spelen op de verdeeldheid binnen de oppositie en met minimale concessies aan de andere partijen een regering hebben kunnen vormen. Opmerkelijk is de toenadering tot de SK-PJ, die een marginale rol speelt in de Servische politiek. Overigens heeft Marjanovic aangegeven dat de bestrijding van de economische crisis en de (deels daarmee verband houdende) criminaliteit in Servië één van zijn hoofddoelen zal zijn. Met betrekking tot Kroatië en Bosnië-Herzegovina heeft hij zich uitgesproken voor een vreedzame oplossing voor de problemen aldaar.

Albanië

De president van Albanië, Berisha, heeft gewaarschuwd voor een alomvattende Balkan-oorlog. Hij stelde dat de positie van de etnische Albanen in Kosovo en Macedonië een van de delicaatste in het gebied is en noemde normalisering met name in Kosovo van essentieel belang voor het voorkomen van een verdere escalatie van de gevechten in het voormalige Joegoslavië. In dat kader verzocht hij nogmaals om stationering van VN-waarnemers in Kosovo. Zoals bekend streven de Albanen in Kosovo ($\pm 90\%$ van de bevolking) en van Macedonië ($\pm 25\%$ van de bevolking) naar autonomie, zo niet volledige afscheiding van Servië resp. Macedonië. Albanië heeft zich nooit openlijk achter dergelijke pleidooien opgesteld, maar wèl internationale aandacht voor de positie van de Albanen in de buurlanden gevraagd. Ook heeft het land uiting gegeven aan de vrees dat het in geval van een escalatie van etnische conflicten in één van die landen niet zal kunnen vermijden daarbij betrokken te raken.

Conclusie/voorzicht

Op 31 maart verloopt het mandaat van UNPROFOR. De Kroatische regering heeft opnieuw aangedrongen op uitbreiding van de taken en bevoegdheden van UNPROFOR bij het uitvoeren van de bepalingen van het oorspronkelijke vredesplan voor Kroatië. De VS en Rusland hebben zich uitgesproken voor een oplossing waarbij de Krajina deel blijft uitmaken van het Kroatische staatsverband, alhoewel met een hoge mate van autonomie. Tot op heden hebben de Kroatische Serviërs een dergelijke oplossing afgewezen. Zij zijn echter bevreesd dat de Servische president Milosevic uiteindelijk bereid zal zijn hun belangen op te offeren aan zijn streven naar opheffing van de sancties tegen "Joegoslavië". Een aanvullende complicerende factor is het feit dat de president van de Krajina, die geldt als een beschermeling van Milosevic, wordt geconfronteerd met een hem vijandig gezind parlement.